

اخلاق در آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت

www.ketab.ir

دکتر فرخنده امین شکروی

دانشیار دانشکده علوم پزشکی دانشگاه تربیت مدرس

سرشناسه	: امین شکروی، فرخنده، ۱۳۳۸ -
عنوان و نام بدیناور	: اخلاق در آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت/ فرخنده امین شکروی.
مشخصات نشر	: تهران: کتاب اطهر، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۱۸۳ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۷۳۶-۰-۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۱۷۵]-۱۸۳.
موضوع	: اخلاق اسلامی
موضوع	: سلامتی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع	: اخلاق
موضوع	: بهداشت روانی
موضوع	: حقوق اجتماعی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۴ الف۸۶۱۵الف/ن/ب۲۲۷
رده بندی دیویی	: ۳۹۷/۴۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۹۳۵۵۹۶

اخلاق در آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت

کتاب اطهر

نام نویسنده : دکتر فرخنده امین شکروی
طراح جلد : فاطمه وحیدپور
ناظر فنی : محمد حسین اطهر
شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۷۳۶-۰-۸
چاپ : اول/ ۱۳۹۴
شمارگان : ۱۰۰۰
بها : ۱۰۰۰۰ تومان

آدرس: میدان آزادی، خیابان آزادی، کوچه نوربخش، پلاک ۴، واحد ۴

تلفن: ۰۹۳۰۰۰۳۲۰۲۱

۰۹۳۰۰۰۳۴۰۴۱

فهرست مطالب

۹	 مقدمه
۱۱	 فصل اول
۱۱	 مقدمه‌ای بر اخلاق، فلسفه‌ی اخلاق و اخلاق حرفه‌ای
۱۱	 تعریف اخلاق
۱۴	 فلسفه‌ی اخلاق
۱۶	 شاخه‌های فلسفه‌ی اخلاق
۱۷	 فلسفه و اخلاق اسلامی
۱۹	 اهمیت و ضرورت آشنایی با مفاهیم اخلاق اسلامی
۲۱	 دین، اخلاق و سلامت
۲۴	 اخلاق حرفه‌ای
۲۷	 فلسفه‌ی اخلاق حرفه‌ای
۲۹	 نظام‌های عمده‌ی اخلاقی
۳۲	 اخلاق حرفه‌ای در دیدگاه اسلام
۳۷	 فصل دوم
	 حقوق اجتماعی مردم و زمامداران از دیدگاه قرآن کریم، نهج البلاغه و رساله
۳۷	 حقوق امام سجاد علیه السلام
۳۷	 اصطلاح حق
۳۸	 معانی و ویژگی‌های «حق» در قرآن کریم
۴۰	 ویژگی‌های حق
۴۲	 حقوق متقابل اجتماعی و اهمیت و ضرورت آن
۴۴	 اهمیت و ضرورت حقوق اجتماعی

جایگاه حقوق متقابل اجتماعی در دیدگاه امام علی علیه السلام.....	۴۷
آثار و فواید رعایت حق توسط زمامدار و مردم.....	۵۰
آسیب‌های عدم رعایت حق توسط زمامدار و مردم.....	۵۳
حقوق زمامدار بر مردم و نحوه رفتار آن‌ها با زمامدار.....	۵۵
حقوق مردم بر زمامدار در دیدگاه امام علی علیه السلام.....	۵۸
حق در دیدگاه امام سجاد علیه السلام در رساله الحقوق.....	۶۲
حقوق زمامدار بر مردم در رساله الحقوق.....	۶۵
حقوق مردم بر زمامدار در رساله الحقوق.....	۶۶
حقوق متقابل دولت و مردم از دیدگاه امام خمینی رحمه الله علیه.....	۶۷
حقوق دولت بر مردم در دیدگاه امام خمینی.....	۶۸
حقوق مردم بر دولت در دیدگاه امام خمینی.....	۶۸
فصل سوم.....	۷۱
اخلاق در سلامت.....	۷۱
حقوق بشر.....	۷۱
حق بر سلامتی.....	۷۵
عدالت در نظام سلامت و انواع آن.....	۷۶
حوزه‌های عدالت در سلامت.....	۷۹
عدالت در سطح سلامت.....	۸۲
اهمیت و ضرورت اخلاق در آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت.....	۸۳
ارتقاء سلامت با محوریت اخلاق اسلامی.....	۸۴
اخلاق حرفه‌ای در زمینه‌ی آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت.....	۸۵
حوزه‌های مسئولیت مربی سلامت و توانایی‌ها و مهارت‌های فرعی.....	۸۷
فصل چهارم.....	۱۰۳
کاربرد اخلاق در سلامت.....	۱۰۳
اهمیت سلامتی در قرآن.....	۱۰۳

۱۰۵.....	تأثیر عبادت در سلامت روان و پیشگیری از اختلالات روانی
۱۱۰.....	نقش اخلاق اسلامی در ارتقاء سلامت
۱۱۳.....	قواعد فقهی در ارتباط با سلامت و پاسداشت آن
۱۱۴.....	قاعده‌ی حفظ جان
۱۱۵.....	قاعده‌ی حرمت اضرار به نفس
۱۱۵.....	قاعده‌ی نفی سبیل کفار
۱۱۵.....	قاعده‌ی لا ضرر و لا ضرار
۱۱۶.....	قاعده‌ی اولویت دفع مفسده بر جلب منفعت
۱۱۶.....	قاعده‌ی قضا و قدر
۱۱۷.....	قاعده‌ی رفع اضطرار و نفی عسر و حرج
۱۱۸.....	قاعده‌ی امر به معروف و نهی از منکر
۱۱۸.....	قاعده‌ی واجب بودن مقدمه‌ی واجب
۱۱۹.....	قاعده‌ی حرمت مقدمه‌ی حرام
۱۱۹.....	پزشکی از نگاه اسلام
۱۲۰.....	آموزش بهداشت از نگاه اسلام
۱۲۵.....	توجه به «بیمار» در دیدگاه اسلام
۱۲۷.....	شرط موفقیت مربیان بهداشت و ارتقاء سلامت متعلق به اخلاق اسلامی از بعد فردی و اجتماعی
۱۲۹.....	اخلاق اسلامی و نقش آن در تغییر ارزش‌ها و محیط (عصر نبوی)
۱۳۱.....	عوامل مؤثر بر تغییرات فرهنگی و دگرگونی‌های اجتماعی (عصر نبوی)
۱۳۵.....	فصل پنجم
۱۳۵.....	ارزش‌ها و اخلاقیات اسلامی در فعالیت‌های آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت
۱۳۵.....	حقوق خدمت گیرندگان
۱۴۳.....	مشور حقوق بیمار در ایران
.....	توانمندسازی یا کنترل در تغییر رفتاری: رعایت اخلاق اسلامی در مشاوره‌ی رفتاری و آموزش
۱۴۹.....	چهره به چهره
۱۴۹.....	اصول اخلاقی مشاوره در نگاه دینی

- آداب اخلاقی گفتگو..... ۱۵۱
- شواهد و اخلاق اسلامی در تغییر سبک زندگی..... ۱۵۴
۱. تغذیه..... ۱۵۴
۲. بهداشت فردی..... ۱۶۰
۳. بهداشت جنسی..... ۱۶۱
۴. بهداشت روان..... ۱۶۳
۵. خواب و بیداری..... ۱۶۶
۶. ورزش و تفریح..... ۱۶۷
- ارزش‌ها و اخلاق اسلامی در ارائه خدمات ارتقاء سلامت..... ۱۶۸
- مبانی اخلاق اسلامی در تصمیم‌گیری‌ها..... ۱۷۲
- منابع و مآخذ..... ۱۷۵

مقدمه

اللَّهُمَّ وَ اَلْهِنِّي بِالْهُدَى وَ اَلْهِنِّي التَّقْوَى وَ وَفَّقْنِي لِئَلَى هِيَ اَرْكَى وَ اسْتَعِزِّلْنِي بِمَا هُوَ اَرْضَى.

خدایا زبانم به هدایت گویا بنما و به تقوی الهام نما و به پاکیزه‌ترین روش توفیقم ده و به اموری که پسندیده‌تر است به کارم گیر. با توجه به این فراز از دعای مکارم اخلاق امام سجاده علیه السلام، راه‌چگونه زیستن به ما نشان داده شده است. روشنگری، تقوای الهی، پیروی از حلال خدا و دوری کردن از ارتکاب گناه و کارهای ناپسند و از جمله اینها، همه با هم اخلاقیات را تشکیل می‌دهد.

انسان موجودی اجتماعی است و نیاز به همزیستی با اخلاق خوب که همان تبعیت و پیروی از قوانین دین است، دارد. در جوامع غیردینی هم فردی با اخلاق است که رفتار و گفتار خود را مطابق قوانین و مقررات انجام دهد؛ هم به قوانین معتقد بوده و هم عامل به انجام آنها باشد. انسان‌ها بنا بر فطرت الهی خود معیارهایی در مورد چگونگی زیستن خود دارند.

با پیچیده شدن زندگی، انسان‌ها نیاز به دانستن دارند. لازمه‌ی عمل به نیکی، علم به نیکی است و جهل عامل سقوط انسان‌هاست. اخلاق، دانستن نیک و بد است. سقراط و افلاطون حسن خلق را علم و حکمت می‌دانند و معتقدند با از بین رفتن ناآگاهی و نادانی، مردم توان شناخت خوب و بد را پیدا می‌کنند و از روی طبیعت انسانی به خوبی‌ها گرایش می‌یابند. بنابراین همگام با توسعه علوم و حکمت، جامعه فضیلت‌ها را از رذیلت‌ها تشخیص داده و به آنها گرایش پیدا می‌کند.

این کتاب بر اساس سرفصل درس «اخلاق در آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت» و با هدف آشنایی دانشجویان علوم پزشکی با اصول و مفاهیم اخلاق در آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت فردی و اجتماعی با تأکید بر اخلاق اسلامی تألیف شده است.

کتاب حاضر، مشتمل بر پنج فصل است که در فصل اول به مبانی اخلاق از جمله اصطلاح اخلاق، فلسفه‌ی اخلاق، اهمیت و ضرورت آشنایی با آن، تعاریف مختلف اخلاق حرفه‌ای و اخلاق اسلامی از دیدگاه صاحب‌نظران و دانشمندان پرداخته است.

فصل دوم هم مسائل مرتبط با حقوق اجتماعی را بررسی کرده و مبانی نظری حق، حقوق متقابل حاکم و ملت، فوائد حق‌مداری و آسیب‌های حق‌گریزی را از دیدگاه قرآن، امام علی علیه‌السلام در نهج‌البلاغه، امام زین‌العابدین علیه‌السلام در رساله الحقوق و امام خمینی رحمه‌الله علیه در وصیتنامه، مطرح می‌کند.

در فصل سوم، سلامتی به عنوان یکی از حقوق اولیه بشر، عدالت در تأمین مالی نظام سلامت و دسترسی به خدمات، اهمیت و ضرورت اخلاق در آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت مورد بررسی قرار گرفته است.

فصل چهارم هم به اهمیت سلامتی در آموزه‌های دینی به ویژه قرآن، قواعد فقهی پشتوانه‌ی سلامت، بهداشت از نگاه اسلام (به ویژه تهذیب و تزکیه نفس) و نقش اخلاق اسلامی در ارتقاء سلامت و تغییر ارزشها، می‌پردازد.

فصل پنجم هم نگاهی به انواع حقوق خدمت گیرنده، منشور حقوق بیمار، توانمندسازی و کنترل رفتار، نقش اخلاق اسلامی در تغییر سبک زندگی و ارتقاء سلامت افکنده است.

در پایان از سرکار خانم دکتر ناهید نصیحت، به خاطر همکاری صمیمانه‌شان در ویرایش علمی و فنی کتاب سپاسگزارم. والسلام علی من اتبع الهدی